

ÁTMENET AZ ISKOLA ÉS A MUNKA KÖZÖTT

Jelige: CVD 203

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék	i
Ábrák jegyzéke	iii
Bevezetés	1
Első Fejezet: Problémafelvetés	3
Második Fejezet: A posztmodern életszakasz	4
1.1 Bevezetés	4
1.2 Kialakulása.....	4
1.2.1 Társadalomszerkezeti változás	4
1.2.2 Az oktatási expanzió	5
1.3 Az életszakasz jellemzői	6
1.4 Kit nevezhetünk felnőttnek?	7
1.5 Frissdiplomás munkanélküliség.....	8
Második Fejezet: Kutatási módszerek	11
2.1 Meglévő statisztikák elemzése.....	11
2.1.1 Diplomás Pályakövető Rendszer	11
2.1.2 Központi Statisztikai Hivatal, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai.....	16
2.2 Önálló interjúk kutatás	18
2.2.1 Konceptualizálás	18
2.2.2 Mintavétel	19
2.2.3 Kutatási körülmények	19
Harmadik Fejezet: Az önálló kutatás eredményei	21
3.1 Általános tendenciák.....	21
3.1.1 Meghosszabbodott képzés	21
3.1.2 A nyelvvizsga hiánya.....	22
3.1.3 Képzés alatti munkavállalás.....	22
3.1.4 Álláskereséssel kapcsolatos élmények.....	23
3.1.5 Felesleges regisztráció	24
3.1.6 Menni, vagy maradni	25
3.2 Posztmodern életszakasz.....	26
3.2.1 Közös fedél	26
3.2.2 Anyagi függőség	26

3.3 Megoldások.....	27
3.3.1. Pályaelhagyók.....	27
3.3.2 Kivárók	28
3.4 Megélt élethelyzetek	29
Összefoglalás	32
Felhasznált irodalom.....	34
1. Függelék: Interjúvázlat	I
2. Függelék: Interjú jegyzék	II

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: A diplomázás előtti munkatapasztalat-szerzés (százalék)	12
2. ábra: A végzettség megszerzésekor főállású munkaviszonnyal rendelkezők munkarend szerinti bontásban (százalék)	13
3. ábra: A diploma utáni első munkába állás átlagos ideje képzési terület szerinti bontásban (kereséssel töltött hónapok átlaga)	13
4. ábra: A munkanélküliek aránya képzési terület szerinti bontásban (százalék).....	15
5. ábra: A végzettség szintjének illeszkedése a munkához képzési területek szerint a foglalkoztatottak körében (százalék)	16
6. ábra: Egyetemek, főiskolák nappali tagozatára jelentkezők és felvettek száma.....	17
7. ábra: A nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma iskolai végzettség szerint régióként (2012).....	18

BEVEZETÉS

A végzettség megszerzését követő időszak a frissen végzett diplomások munkaerőpiaci helyzetének az egyik mutatója. Az időtartam általában az álláskereséssel, piaci helyzetük feltérképezésével eltöltött idő. Manapság a felsőoktatásból a munkaerőpiacra vezető út egyre összetettebb, mert sokan már dolgoznak tanulmányaik alatt. Ennek a közbeeső periódusnak a kitolódásának több oka is van, az egyik legszembetűnőbb a felsőoktatási expanzió, amire a későbbiekben majd kitérek részletesen.

Napjainkban az álláskeresés elhúzódása magával hozta a már nem tanul, viszont még nem is dolgozik, munkanélküli státuszt, amiről szól a dolgozatom is. (Róbert 2002: 221) Ezáltal az átmenet rugalmassá vált, hiszen sokan már a képzés alatt főállásban dolgoznak, míg mások hónapokig munkanélküliek a végzést követően. Azonban a frissdiplomás munkanélküliek eltérően viselkednek a többi munkanélküli csoporttól, hiszen általában még nem dolgoztak főállásban, és a család tartja el őket.

Az egyetemi diploma vagy abszolutórium megszerzése, és a munkahely megtalálása közötti időszakról igen keveset tudunk. Vannak számadatok, statisztikák, úgynevezett kemény adatok a témában, azonban ezek tanulmányozása után sem kapunk egy átfogó, árnyalt képet erről az átmeneti állapotról. A fiatalokkal, egyetemistákkal, frissdiplomásokkal foglalkozó kutatásokból megtudhatjuk, hogy hányan végeznek az adott évben a különböző egyetemeken, milyen tudományterületeken, szakokon, képzési formában. Közülük hányan dolgoztak már a képzésük alatt, hányan regisztrálnak be a Munkaügyi Központba, hány hónap telik el a munkahely megszerzéséig, ezek a munkahelyek mennyire vágnak a szakmájukba, esetleg mennyit keresnek. Viszont az, hogy valójában mit is csinálnak az egyetemről, és a hosszú, tanulással eltöltött időből kiszabadulva ezek a frissdiplomások ebben az átmeneti, általában rövid időszakban, arról nem sokat tudunk. A kutatásomban arra a kérdésre szeretnék választ kapni, hogy azok, akik nem integrálódnak egyből a munkaerőpiacba mégis mit csinálnak, hogyan élik meg ezt az időszakot, miként emlékeznek rá vissza.

Sokak szerint ezt az időszakot külön életszakasként is lehet kezelni, ugyanis az itt eltöltött idő, és tapasztalatok nagyban meghatározzák a diplomás karrier kezdetét. Mivel nincs keresetük, a család eltartottként kezeli őket, visszaköltöznek, vagy el sem költöznek otthonról. Nem képesek magukat önállóan fenntartani, a szülők anyagi forrásaira igényt tartanak mindaddig, amíg nem lesz stabil keresetük, vagy azon túl is.

Ez az életszakasz párosul a posztadoleszcens, fiatal felnőttkor jelenséggel, amit a későbbiekben részletesen is bemutatok.

A bevezetést követő első fejezetben a megindoklom a témaválasztást, a kutatás alapfogalmait tisztázom, majd a második fejezetben az elméleti háttérrel mutatom be, kitérve a posztadoleszcenciára, oktatási expanzióra, frissdiplomás munkanélküliségre. A következő fejezetben a kutatási módszereimről lesz szó részletesen, illetve tartalmazza a Frissdiplomások 2011 vizsgálat adatainak feldolgozását a témával kapcsolatban. A harmadik fejezetben pedig az önálló interjúkutatás eredményeit ismertetem, a posztmodern életszakasz általam vizsgált elemeit, és azt, hogy milyen stratégiákat alkalmaztak a frissdiplomások a munka világába való bekerüléshez, a pályaelhagyást, és a kivárást.

ELSŐ FEJEZET: PROBLÉMAFELVETÉS

A fiatalok számára az átmenet az egyetemtől a munkahelyig egy nagyon fontos lépés a függetlenedés felé, hiszen ameddig nincs önálló keresetük nem tudnak anyagilag leválni a szüleiktől, nem tudnak tovább haladni az életben. Úgy gondolom kulcsfontosságú ezzel az időszakkal, periódussal foglalkozni, ugyanis az ekkor szerzett tapasztalatok, élmények, az első munkahelyre való bekerülés nagyban meghatározzák az egyén későbbi helyét a munkaerőpiacban, és ezáltal a társadalomban is.

A fiatal, felsőoktatásból frissen kikerülő generációk nincsenek megfelelően felkészítve az aktuális munkaerőpiaci követelményekre, folyamatos változásokra, és az ezekhez való adaptálódásra. Ezeket az oktatási, képzési rendszereknek, önkormányzatoknak, családoknak kellene biztosítaniuk. (Bauer-Szabó 2011:21) A vizsgálat egyik kiindulópontja, hogy ezt a periódust, állapotot megismertethessem a felsőoktatásban tanulókkal, hogy szofisztikáltabb képet kapjanak arról az időszakról, aminek akár ők is részesei lehetnek hamarosan. Továbbá a feltételezésem szerint az életszakasz megfelel a posztadoleszcens, fiatal felnőtt kor jelenségnek. A hipotézisem az, hogy ezek a pályakezdők munkakereséssel eltöltött idejük alatt sok tekintetben megfelelnek a posztadoleszcencia, az új ifjúság kritériumainak.

A kutatásom induktív elméletalkotásból indul ki. A társadalomtudósok sokszor megfigyelik a társadalom egy aspektusát, és olyan összefüggéseket próbálnak keresni, amelyek egyetemes elvekre mutathatnak. (Babbie 2003:70) Tehát az induktív modellben az empirikus adatok elemzéséből fejlődik ki sokszor az elmélet, azonban én erre nem törekszek. Feltáró kutatást végeztem, aminek keretein belül interjúkat készítettem kilenc, a Debreceni Egyetemen végzett hallgatóval. Megpróbáltam minél több fajta tudományterületről, karról, szakról kikerülő diplomásokat megkeresni, és csak azokat, akik már dolgoznak, viszont eltöltöttek minimum három hónapot munka nélkül. Azt, hogy ezt ők hogyan élték meg, mit csináltak, a dolgozatom második felében fogom bemutatni.

MÁSODIK FEJEZET: A POSZTMODERN ÉLETSZAKASZ

1.1 Bevezetés

A hipotézisem az, hogy a pályakezdő diplomások munkakereséssel eltöltött idejük alatt sok tekintetben megfelelnek a posztadoleszcencia, az új ifjúság kritériumainak. A hazai és nemzetközi ifjúságszociológiában is jelentős szerepe van a témának, itthon különböző értelmezések születtek rá. Somlai Péter szerint ez egy szociológiai jelenség, mert az életpálya bizonytalanságai és a társadalmi változások okozataként tömegessé vált a kamaszkor elnyúlása. Ő ezt új ifjúságnak nevezi. (Somlai 2007:17)

A fiatalok vizsgálatára folyamatosan szükség van, és ha a posztadoleszcenciáról van szó, az egyetemista ifjúság kutatása rejti a legjobb lehetőségeket, hiszen ők azok, akik a leginkább hordozzák a nyugati országokban már megfigyelt jegyeket. (Kabai 2007) A következőkben a posztadoleszcenciát mutatom be főként a tanulásra, munkára, otthonról való elszakadásra kiélezve az egyetemet végzettek körében.

1.2 Kialakulása

1.2.1 Társadalomszerkezeti változás

A hosszabban elnyúló iskolai és szakmai képzés, valamint a munkanélküliség, és a nehéz elhelyezkedés mind a modernizáció során bekövetkezett társadalomszerkezeti változás okai. (Vaskovics 2000) Somlai Vaskovicsot kiegészítve egy társadalomtörténeti folyamat eredményeként értelmezi a jelenséget, amikor kialakultak a posztindusztriális társadalmak. Ez a folyamat szerinte a második demográfiai átmenet elmélete, ami Van der Kaa nevéhez fűződik, ugyanis az 1960-as évektől új korszak kezdődött Európa népességtörténetében. A két fő ok a termékenységi magatartás változása, és a családi kapcsolatok átalakulása volt. További okai voltak az individualizmus terjedése, a hagyományos értékektől, és normáktól való eltávolodás, posztmodern értékek terjedése, és a szexuális kötöttségektől való megszabadulás. Ezek a folyamatok megváltoztatták az életpálya szakaszait, különösen a fiatalokét. A tanulás és a munka világa jelentősen átalakult, életkorban kitolódott, a párkapcsolati és családtervezés normái is átalakultak, összezsúsztak, egymásra tolódnak az események.(Somlai 2007)

1.2.2 Az oktatási expanzió

Az oktatási expanzió hazánkban a kilencvenes évek vége felé kezdődött el, amikortól ugrásszerűen megszűnt a felsőoktatásban részt vevők száma. Ez a posztindusztriális társadalmak kialakulásának az egyik fő jellegzetessége. (Tóth 2007:112)

A diákok hosszabb ideig tanulnak, egyre többen tolják ki a képzési idejüket, halasztanak, új képzést kezdenek, egyre idősebb korban diplomáznak. Ez a jelenség az interjúkból is nagyon jól kirajzolódik, hogy egy másfajta életstílus jellemzi többüket az egyetem, illetve az esetleges álláskeresési időszak alatt is. Az oktatási expanzió hatása továbbá, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségűek nagyobb valószínűséggel lesznek munkanélküliek, azonban egyre jobban növekszik a diplomások munkanélkülisége is. A következménye ezeken kívül még az, hogy a diploma leértékelődött, már nincs olyan presztízse mint a kilencvenes években. Nem jelent biztos állást a képzés után, illetve sokszor hosszú időnek kell eltelnie ahhoz, hogy megfelelő állást kaphassanak. (Kertesi-Küllő 2006)

A diplomás fiatalok közül sokan a szakképzettségüknél alacsonyabb szintű munkakörben kezdenek el dolgozni. (Somlai 2007:25) A kínálati oldalon nagyobb számban jelennek meg a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező munkavállalók. Így a megnövekedett kínálat miatt a frissdiplomások kereseti előnye, és bére csökkenhet, mert a munkáltatók az addiginál alacsonyabb bérek mellett is találnak munkavállalót. Ez a folyamat azzal jár együtt, hogy a felsőoktatásból frissen kilépők hajlandóak lesznek a korábbiánál nagyobb arányban alacsonyabb kereseti színvonalú állásokat betölteni. Illetve a megnövekedett kínálat miatt a frissdiplomások számára a megfelelő állás megtalálása, és betöltése hosszabb időt vesz igénybe, és növekszik a munkanélküliek aránya is. (Galsai 2002:228) Azonban ha elfogadják az alacsonyabb végzettséggel is betölthető munkákat, akkor a felsőfokúnál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezőket szorítják ki a munkaerőpiacról.

Beck szerint a bizonytalanságok korát éljük, a kockázattársadalom negatív hatásai nagyban sújtják a pályakezdő fiatalokat. Szerinte azért választják sokan a további képzéseket (ezáltal nyújtva meg a tanulással eltöltött időt) hogy elkerülhessék a munkanélküliséget. Ma már nem a diploma általi felemelkedés reményében választják az egyetemeket, a felsőoktatást a fiatalok, hanem a lecsúszás elleni félelem motiválja őket. (Beck 2003)

1.3 Az életszakasz jellemzői

Keniston vezette be a posztadoleszcencia fogalmát az 1970-es években, az 1968-as diáklázadás résztvevőire használta először, és az elhúzódó kamaszkorra utalt ezzel. Ugyanis ekkor kezdtek bizonyos felnőtt korra jellemző viselkedési formák jelentkezni már a fiatal korban is. (Vaskovics 2000) A fiatalok hamarabb kezdtek el szexuális életet élni, ebben persze nagy szerepe volt az orális fogamzásgátlók elterjedésében is, viszont ezzel egy időben elkezdett kitolódni a munkába állás, anyagi függetlenség időpontja. A német változatban ezt a pszichoszexuális és anyagi függetlenség ollójának szétnyílásaként értelmezték. A posztadoleszcenciát egyesek a fiatalkor, mint homogén időszak megszűnéseként értelmezik, mások viszont egyre inkább szélesedő, láthatatlan határvonalként a fiatal és felnőtt kor között. Azonban fontos megemlíteni, hogy ez egy beékelődő életszakasz a fiatal és felnőtt kor között, ami általában nem válik tartóssá. (Vaskovics 2000)

Fontos jellemzője a jelenorientáltság, hiányzik a megállapodásra, biztonságra való törekvés, illetve az elhúzódó anyagi, érzelmi függőség a szülőtől. Ez a fajta rugalmasság abból fakad, hogy tisztában vannak azzal, hogy a szülők anyagi és kulturális tőkájuk mögöttük áll. (Du Bois, Raymond 2006:290) Tehát a fiatalok rugalmasak, ha kell monoton munkát is elvállalnak, de ha tudják, akkor kivárlják a számukra megfelelő munkát. A munkanélküliséget plusz életszakasznak fogják fel, ami lehetőségeket kínál számukra.

Emellett az életmód, és a fiatalság fontos vonása, hogy összetorlódnak a különböző életszakaszok, jelen esetben a tanulás és a munka. A posztmodern fiatalok életében már egyre ritkábban alakul a korábbi sorrendben az egyes életesemények egymásutánisága. Az iskola befejezése – szakképzettség megszerzése – munkába állás – eljegyzés – házasság – elszakadás a szülői háztól, önálló háztartás kialakítása – aktív szexuális élet – gyermekvállalás. (Kabai 2009:22) Ehelyett az egyetem alatt sokan dolgoznak, azonban a diploma kézhezvétele után mégis munkanélküli státuszba kerülnek. Az életszakaszok tehát összekeverednek, elcsúsznak egymáshoz képest is.

A meghosszabbított ifjúkornak továbbá sajátos jellemzője az, hogy a fiatalok nehezen szakadnak el egyes gyermeki szerepeiktől, és felnőttkori kötelezettségeit az előző nemzedékhez viszonyítva később vállalják magukra. (Gábor- Molnár: 2006 339) A meghosszabbodott kamaszkor egyik jellegzetessége a hazaköltözés. Sokan elköltöznek amikor megkezdik a felsőfokú tanulmányaikat, majd mikor azokat

befejezik, visszaköltöznek. A szülők kapcsolata átalakul a fiatal felnőttével, kevésbé ellenőrzik a cselekedeteiket, jobban elkülönül a két nemzedék élete. (Somlai 2007) Mindezek mellett nagyon lényeges változás, hogy a nemek közötti különbségek eltűnőben vannak, tehát az elhúzódó kamaszkor jelensége éppen úgy megjelenik a fiatal nők nemzedékében is, mint a férfiaknál.

1.4 Kit nevezhetünk felnőttnek?

Társadalomtudományi szempontból akkor valósult meg a felnőtté válás, amikor önálló döntési joggal rendelkezik a felnőtteknek fenntartott társadalmi pozíciókban. Ilyenek a foglalkozás, munka, párkapcsolat, sok szerző ide veszi a politikai, kulturális életben való részvételt. Vaskovics szerint az első lépés a felnőtté válás felé az az iskola elhagyása, amikortól munkát vállalva átkerülnek az önálló keresettel rendelkezők csoportjába. (Vaskovics 2000) Ezért is tartom fontosnak ezt az időszakot, állapotot a posztadoleszcencia szempontjából, mert nem történik meg az a bizonyos első lépés a felnőtt élet felé akkor, amikor állást keresnek a frissdiplomás munkanélküliek.

A Vaskovics László által kidolgozott modellben öt leválási, és négy elszakadási dimenziót különböztet meg, melyeket az alábbiakban részletesen is bemutatok. Ő azt nevezi felnőttnek, aki a következő öt leválási szinteknek megfelel. Az első a jogi értelemben vett leválás, ami hazánkban a 18. életév betöltésével párosul, a nagykorúságot jogilag innen számítjuk. A legtöbb fiatal felnőtt ezen a dimenzióan lép át először, azonban sokan nem élnek az újonnan kapott jogaikkal, illetve kevesen viselkednek, élnek felnőttként. A következő a szülői háztól való leválás, ami fontos lépés az elszakadás útján, a felnőtté válás egyik alapvető követelménye, hiszen fizikailag is sikerül az elválás. Ez legtöbbször akkor következik be, ha az egyén már rendelkezik munkahellyel, jövedelemmel. Ehhez hozzá fűzi, hogy hazánkban rosszak a fiatalok lakáshoz jutási lehetőségei, így ezt a dimenziót a külső környezet sem könnyíti meg. A harmadik dimenzió az anyagi, pénzügyi leválás, ami szintén csak szorosan összekapcsolható az önálló, független élettel. Ehhez szükséges a saját munkahely, és kereset, hogy létrejöhessen az anyagi függetlenség. Az utolsó kettő pedig az önálló döntést eredményező leválás, ami az olyan cselekvéseket jelenti, amiről a fiatal felnőtt önállóan dönt, és szülői ellenőrzés nélkül hajtja végre. Illetve a szubjektív leválási forma, amikor az egyén saját magát is felnőttnek gondolja.

A négy elszakadási dimenzió pedig a következők. Időben késleltetett leválás, amikor korban később következik be a leválás az előbb bemutatott dimenziók mentén.

Részleges leváláskor az egyes dimenziók nem szinkronban, hanem elcsúszva valósulnak meg. Sokan az anyagi függetlenedésük kezdeti szakaszán még otthon laknak, hogy pénzt spórolhassanak maguknak, ne kelljen egyedül fenntartaniuk egy háztartást. A következő a fokozatos leválás, amikor az életszakaszoknak megfelelően történik meg az elszakadás a szülőktől. Az utolsó pedig a reverzibilis leválás, ami elég gyakori, mert a felnőtti lét formái visszafordíthatóak, elképzelhető olyan eset, hogy törés megy végbe az életszakaszban. Ilyen például az iskolai, szakmai képzés vége, amikor még nem találnak munkát a fiatalok, és hazaköltöznek az addig önállóan élők is. Illetve az olyan már szülővé vált felnőttek, akik rossz anyagi körülményeik miatt kénytelenek visszaköltözni szüleikhez. Pais, spanyol szociológus Jo-jo generációnak nevezi őket éppen ezért a bizonytalanság miatt, ugyanis bármikor elveszíthetik felnőtt státusukat.

Az interjúalanyok elmondása alapján meg lehet azt állapítani, hogy az egyetem, és a munkahely közötti átmenet időszakában ők nem voltak felnőtt státuszban az előbbieket alapján, hiszen mindegyikük otthon lakott, szülei támogatták anyagilag.

1.5 Frissdiplomás munkanélküliség

Egyre bonyolultabbá válik napjainkban a fiatal diplomások számára a munkaerőpiaci integrálódás, ezt az egyre hosszabbodó munkanélküli státusz, a képzettség és betöltött munkakör szétcsúszása is alátámasztja. Sokan pályaelhagyóként kezdik a képzés utáni életüket. (Nándori 2000:193) Az elmúlt évtizedekben jelentős társadalmi és gazdasági szerkezetátalakulás ment végbe, az egyetemi képzések nem tudtak megfelelően követni a munkaerőpiaci változásokat, elvárásokat, és igényeket, illetve az oktatási expanzió hatása sem elhanyagolható.

A munkanélkülivé váló, pontosabban egyetem utáni életüket ilyen státuszban kezdő frissdiplomások számára nem a fizetés, a kereset hiánya a legfájóbb pont, hiszen legtöbbjüket a családja támogatja anyagilag is, illetve mivel otthon élnek nincs sok kiadásuk, hanem inkább a kudarc helyzetek. A fiatalok számára majdhogynem elképzelhetetlen még egyetemi éveik alatt, hogy majd ők is munkanélkülivé válhatnak, nincsenek erre kialakult életstratégiák. (Szabó-Bauer 2009:53) A pályakezdő munkanélküliek időtöltését más vonások jellemzik, mint általában a munkanélküliekét. Sokan közülük még nem dolgoztak, ezért közülük lényegesen kevesebben végeznek ebben az időszakban pénzkereső, és/vagy ház körüli munkát, ennek egyik oka lehet a

gyerekkorukban kialakult családi munkamegosztási séma megmaradása. Ezt csak még tovább erősíti az, hogy nekik még általában nincs saját csajadjuk, és háztartásuk, a család továbbra is eltartottként kezeli őket. Tehát a munkanélküliség a fő akadálya az önállóvá válásuknak. (Bánfalvy 2003:125)

A frissdiplomás munkanélküliek közül páran visszatérnek valamilyen képzésbe a munkanélküliség elől menekülve, ez egyfajta stratégia. Vannak, akik rájönnek, hogy képtelenek elhelyezkedni a szakmájukkal, vagy szakmájukban, ezért egy általuk szubjektíve jobbnak megítélt szakra iratkoznak be, vagy elvégeznek egy tanfolyamot, fejlesztik az idegennyelv tudásukat. Mindezt azért, hogy még jobban bebiztosítsák magukat a munkanélküliség ellen a többféle tudás és papír felhalmozásával. (Róbert 2002:231)

Mindemellett elmondható, hogy az elhelyezkedés valószínűsége párhuzamosan nő a magasabban iskolázott szülők gyerekei esetében, ugyanis ez a végzettség általában olyan kulturális és kapcsolati tőkét sejtet, ami elősegítheti a fiatalok számára is az elhelyezkedést. Másfelől viszont a család jobb anyagi helyzete azt is jelentheti a fiatal diplomásnak, hogy nem olyan fontos a mielőbbi munkaerőpiaci intergáció, ezért nem kényszerülnek olyan sűrűn pályaelhagyásra. (Gáti 2010:172)

Zinnecker Pierre Bourdieu társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődésének gondolatkörét vetíti le az posztmodern fiatalságra. Szerinte a különböző családi háttérrel rendelkező fiatalok másként állnak hozzá ehhez az átmeneti életszakaszhoz.

„A rendelkezésre álló tőkeforrások terjedelme és összetétele szerint a cselekvésnek jellegzetes lehetőségei és kényszerei adódnak, amelyek kollektíve hagyományozott mintákká sűrűsödnek össze. Az ilyen reprodukciós stratégiákkal szoros kapcsolatban és ezek részeként osztályhoz kötötten más és más ifjúsági habitus alakul ki.” (Zinnecker 1990:9)

A felső rétegek reprodukciós körülményei egy hosszú gyeplőre eresztett ifjúsági szakaszt tesznek lehetővé, ahol szinte korlátlanul hozzá lehet férni az anyagi forrásokhoz. Az idővel való rendelkezésnek nincs korlátja, lehetőségük van sok minden kipróbálására a nagy tőkevolumennel rendelkező szülők gyerekei. Ezzel szemben a kispolgárok, akik közepes tőkevolumennel rendelkeznek, azoknak eszköz jellegű a fiatalság. A képzési címek megszerzése, kevesebb autonómia, a jobb életszínvonalra való törekvés jellemzi őket, azonban az expanzió miatt a diploma megszerzése még nem biztosíték. (Zinnecker 1990)

Az ifjúsági munkanélküliségnek a földrajzi jellegzetességei hasonlóak a társadalom egészéhez. Az ország egyes térségeiben alig van kereslet a pályakezdők

körében, míg más térségekben olyan követelményeket, és feltételeket nyújtanak a fiataloknak, amelyek egyáltalán nem piacképesek, vagy vonzóak. (Bauer-Szabó 2011:21) Az Észak-Alföldi régió a frissdiplomás munkanélküliséget tekintve az élen jár az országban, erről a következő fejezetemben lesz szó.

MÁSODIK FEJEZET: KUTATÁSI MÓDSZEREK

2.1 Meglévő statisztikák elemzése

A következőkben a témával kapcsolatos kutatások, adatok, statisztikák bemutatása, elemzése fog történni. Ez egy olyan módszer, ahol a kutató már meglévő adatok felhasználásával, elemzésével jut információhoz. Legnagyobb előnye, hogy már mások elvégezték helyettünk a kutatásokat, így költség és idő hatékony, megalapozhatja a primer kutatásunkat. Tehát nagyon gyakran már meglévő statisztikákkal, adatokkal teremthetjük meg a saját kutatásunk alapjait. (Babbie 2003:364) A statisztikai forrásokat megbízhatóságuk és a témához való kapcsolódásuk alapján választottam ki. Dolgozatomban a tárgyhoz legközelebb álló Diplomás Pályakövető Rendszer kutatásait, adatait használom, illetve a Központi Statisztikai Hivatal, és Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatét.

2.1.1 Diplomás Pályakövető Rendszer

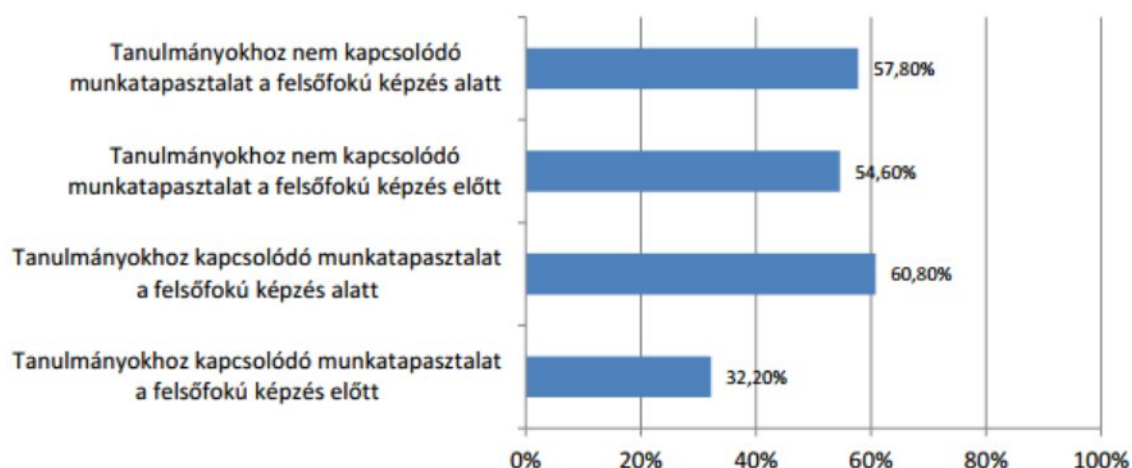
A központi pályakövetési program nem egy központilag vezérelt, országos statisztikai jellegű kutatás, hanem elsősorban az intézményi pályakövetést támogató szakmai fejlesztés. A felsőoktatás és a munkaerőpiac közötti kapcsolat javítása az elsődleges célja, valamint az adott egyetemen végzettek pályakövetése. A volt hallgatók karrierjének, szakmai előmenetelének a megismerése, nyomon követése, illetve a képzés utólagos megítélése a cél. Nagyrészt kérdőíves, kisebb mértékben mélyinterjú, fókuszcsoporthoz adatfelvétellel dolgoznak. Ezek a kutatások jó visszajelzéseket adhatnak az intézmény különböző képzéseiről, azok munkaerőpiaci helytállásáról. Mindezek mellett a leendő hallgatóknak is rendkívül hasznos a pályaaorientáció során. (Fábri et al 2008:6)

A Frissdiplomások 2011 kutatási programban a részt vevő intézmények online kérdőívek segítségével a 2008-ban és 2010-ben abszolutóriumot szerzett végzettjeik teljes körét keresték fel. Az átlagos válaszadási ráta 18,16 százalékos volt, a válaszadók teljes létszáma 20.453 fő. Az országos adatbázis, amely az egyes intézmények alappopulációs megoszlásai szerint súlyoztak, a válaszadók neme, végzési éve, képzési területe és munkarendje szerint reprezentatív az alapsokaságra nézve. (Veroszta 2012:4)

A diplomázás előtti, vagy képzés alatti munkatapasztalat-szerzés fontossága szinte evidencia, és sok képzésnél a követelményrendszerbe is beleépítették a

különböző szakmai gyakorlat megszerzések szükségességét. Valamint sokan már hallgatói státuszuk alatt is kipróbálták magukat a munkaerőpiacon, ha nem is a saját, vagy leendő szakmájukban, de különböző diákmunkákban időlegesen, vagy rendszeresen. Amint a diagram is jól reprezentálja a hallgatók 57,8 százalékát folytatott a tanulmányaikhoz nem kötődő munkát a képzés alatt, de sokan már a felsőfokú képzés előtt is végeztek hasonló munkákat.

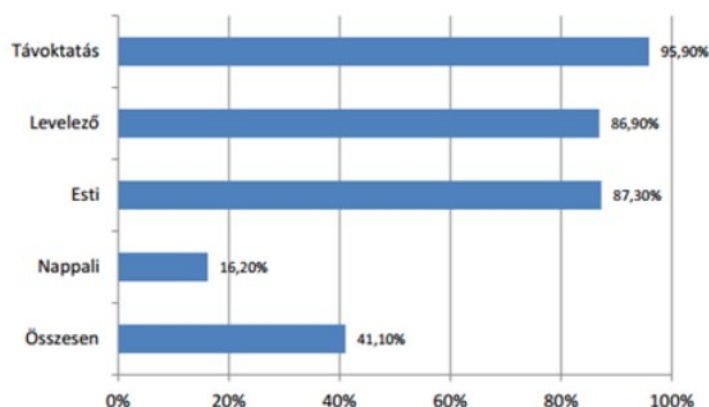
1. ábra: A diplomázás előtti munkatapasztalat-szerzés (százalék)

Forrás: Veroszta Zsuzsanna (2012): *Frissdiplomások 2011. Kutatási zárótanulmány*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, Budapest 13. oldal

Azt azonban meg kell említeni, hogy a vizsgálatban nem csak a nappali, hanem a levelezős hallgatók is bele tartoznak, akik az esetek nagy százalékában dolgoznak, sokuknak ez a másod- vagy harmad diploma, valószínűleg ezért ilyen magas a tanulmányokhoz kapcsolódó munkatapasztalat a képzés alatt. A következő ábráról könnyen leolvasható, hogy a nappali munkarendbe járóknak a 16,2 százaléka dolgozott főállásban, amikor megszerezte a diplomáját. Ezzel szemben a távoktatás, levelező, illetve esti munkarendbe járóknak több mint a 86 százalékuknak volt főállású munkaviszonya.

2. ábra: A végzettség megszerzésekor főállású munkaviszonnyal rendelkezők munkarend szerinti bontásban (százalék)

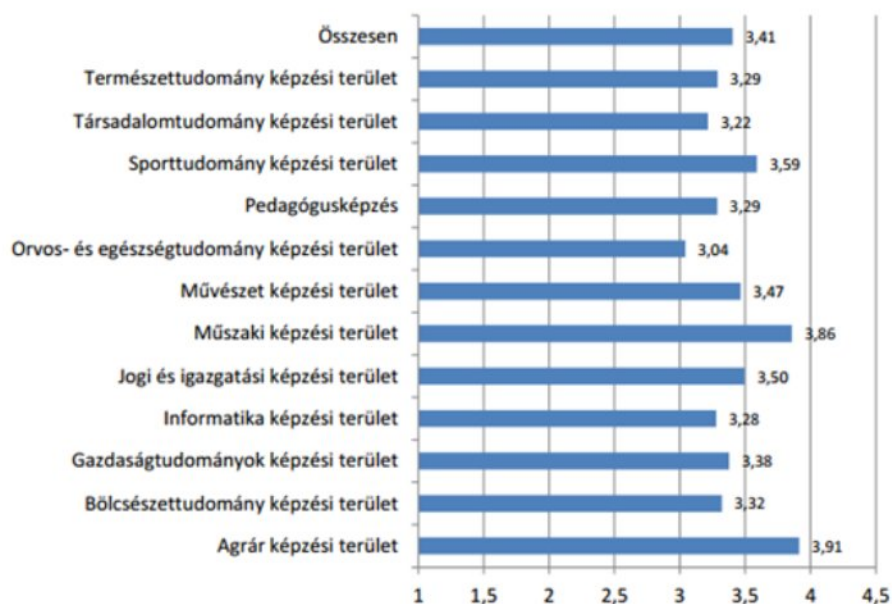

N=19967

Forrás: Veroszta Zsuzsanna (2012): *Frissdiplomások 2011. Kutatási zárótanulmány*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, Budapest 14. oldal

A soron következő diagram pedig az általam vizsgált átmenetet legjobban jellemző adatokat mutatja be, a diploma utáni álláskereséssel töltött hónapok átlagát képzési területekre lebontva.

3. ábra: A diploma utáni első munkába állás átlagos ideje képzési terület szerinti bontásban (kereséssel töltött hónapok átlaga)

N=7110

Forrás: Veroszta Zsuzsanna (2012): *Frissdiplomások 2011. Kutatási zárótanulmány*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, Budapest 18. oldal

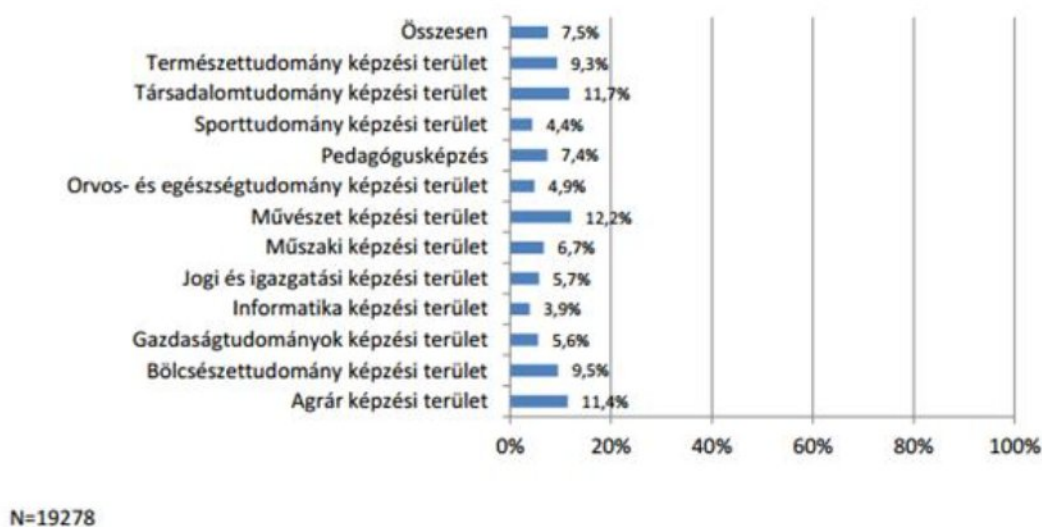
Ahogy a diagram is jól mutatja, a 2010-ben, és 2008-ban felsőoktatásban végzettek általánosan 3,41 hónapot töltöttek álláskereséssel. Ez igen kedvező időtartam, hiszen az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők átlagosan ennek az időintervallumnak a többszörösét is munkanélküliként töltik. A Bolognai rendszerű képzés bevezetése óta azonban problémát okoz az osztatlan, az alap és mesterképzésben részt vettek összehasonlítása.

Az álláskeresés időtartama képzési területenként nagyon eltérő. A munkaerőpiac folyamatos változása miatt elképzelhetőek olyan képzési területek, amelyek még a hallgató képzési idejének kezdetén teljesen más mutatókkal rendelkezhetnek, de a képzési idő végére már például telitódott a piac belőle. Az álláskeresés időtartamát nagyban meghatározza a kínálat, hogy az adott periódusban hányan végeznek az azonos képzési területeken. Ebben a felmérésben a 2008-ban és 2010-ben végzettek közül a leghosszabb átlagos munkakeresési idővel az agrár- és műszaki képzési területen végzettek rendelkeznek, legrövidebb idő alatt pedig az orvos-és egészségtudományi diplomával rendelkezők tudtak munkába állni.

A 4. ábra a munkanélküliek arányát mutatja be képzési területek szerint lebontva. Érdekes összehasonlítani az 3. ábrával, ahol az elhelyezkedéshez szükséges időt vizsgálva a műszaki képzési területen diplomát szerzetteknek tart a második leghosszabb időbe (3,86 hónap) míg a munkanélküliek aránya az átlag alatt van. Az informatikai képzésben résztvetteknél figyelhetjük meg a legalacsonyabb munkanélküli arányt, míg a legmagasabbat a művészet képzési terület diplomásainál.

Azok a képzési területek, amelyeknek a munkába állás átlagos ideje rövidebb az összes képzési terület átlagánál, és a munkanélküliek aránya is jóval alacsonyabb mint a többi képzési területé, az az orvos-és egészségtudományi, informatikai, és gazdaságtudományok képzési. Az átlagnál rosszabb mutatókkal rendelkeznek mind a munkanélküliek arányában, mind az álláskeresés hosszában, az agrár és művészet képzési terület diplomásai. A természettudományi, társadalomtudományi és bölcsészettudományi képzéseken végzettekre pedig az állapítható meg, hogy jóval magasabb a munkanélküliek aránya az átlagosnál, azonban viszonylag hamar tudnak elhelyezkedni a többi képzési területhez képest akik találnak munkát.

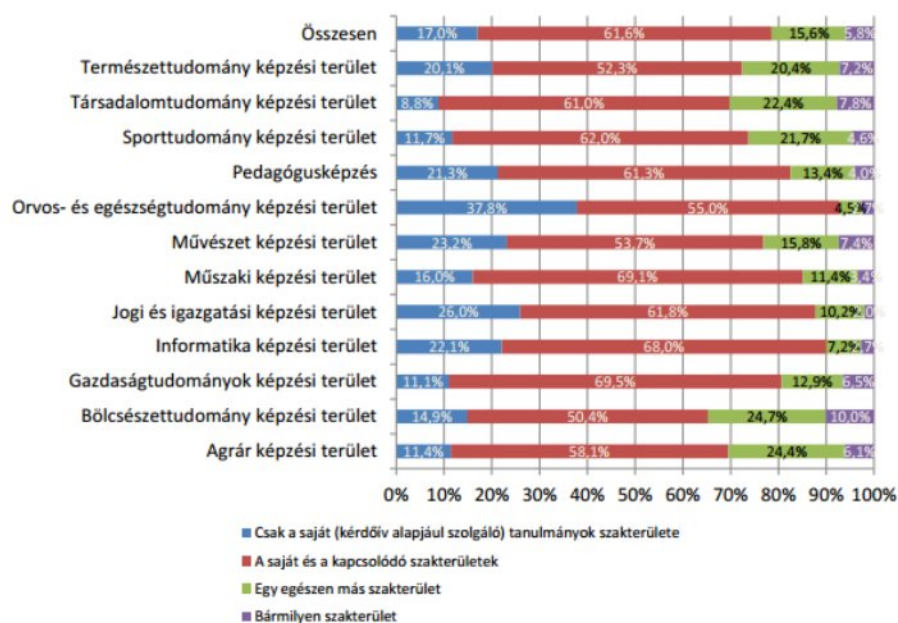
4. ábra: A munkanélküliek aránya képzési terület szerinti bontásban (százalék)

Forrás: Veroszta Zsuzsanna (2012): *Frissdiplomások 2011. Kutatási zárótanulmány*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, Budapest 27. oldal

Utoljára pedig a munka illeszkedésének mértékét mutatom be a megszerzett végzettséghez képest. A vizsgálatban a tanulmányok szakterülete és a munka közötti horizontális illeszkedést, illetve a tanulmányok szintje és a betöltött munka által igényelt végzettségi szint közötti egyezést, vagy annak a hiányát vizsgálták. (Veroszta 2012:30) A pályaelhagyás átlagos mértéke 21,4 százalék, ami azt jelenti, hogy az ő munkájuk egyáltalán nem illeszkedik a szakterületükhöz. A legkiugróbb pályaelhagyók a bölcsészettudományi (34,7%), agrár (30,5%), és társadalomtudományi (30,2%) képzési terület diplomásai. Azonban az orvos- és egészségtudományi képzésen 7,2 százalék, illetve informatikai képzési területen 9,9 százalék, ami kevés számú pályaelhagyót jelent.

5. ábra: A végzettség szintjének illeszkedése a munkához képzési területek szerint a foglalkoztatottak körében (százalék)

N=15409

Forrás: Veroszta Zsuzsanna (2012): *Frissdiplomások 2011. Kutatási zárótanulmány*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, Budapest 30. oldal

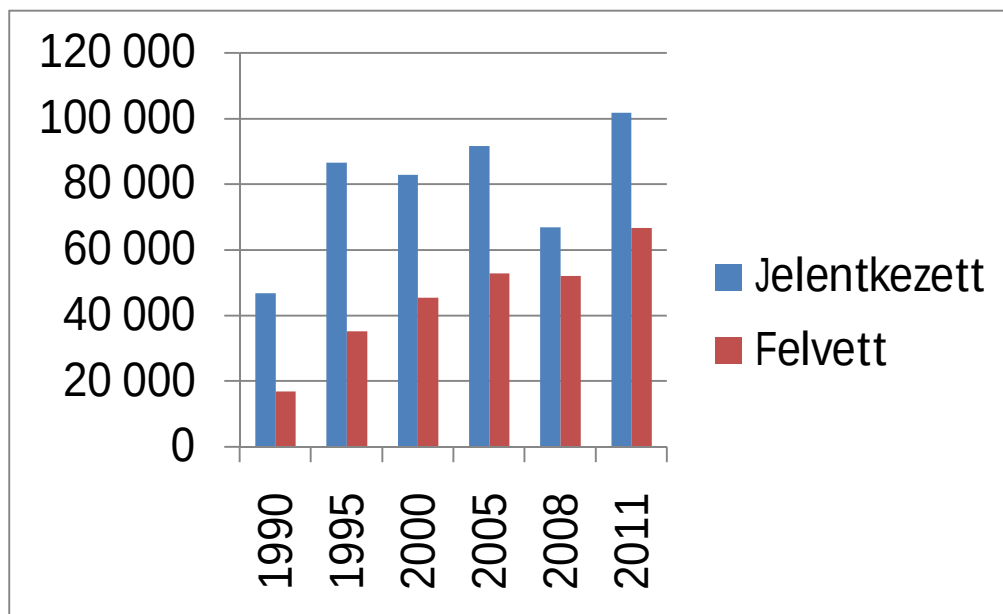
2.1.2 Központi Statisztikai Hivatal, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai

Az oktatási expanzió mértékének a bemutatását nem szeretném kihagyni a vizsgálatból, hiszen a frissdiplomás munkanélküliségnek, és a felsőoktatásból a munkaerőpiacra való átmenetnek az egyik okaként tartja számon a szakirodalom. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján elkészítettem egy diagramot, amelyen az 1990-es, 1995-ös, 2000-es és 2005-ös, 2008-as és 2011-es évben felsőoktatásba jelentkezettek és felvettek száma olvasható le. A jelentkezettek és felvettek száma majdhogynem egyenletesen növekszik az években a 2008-as év kivételével. Röpke 21 év alatt majdnem megnégyszereződött a felsőoktatásba felvételt nyert diákok száma, hiszen 1990-ben 16.818 diák nyert felvételt, ami a jelentkezetteknek a 35,9 százaléka, 2011-ben pedig 66.810 főt vettek fel, ami a jelentkezetteknek a 65,6 százaléka. Ez az oktatási expanzió mértékét támasztja alá, mert nem csak számszerűleg növekedett a felvettek száma (miközben a lakosság száma csökkent) hanem a jelentkezettek tükrében is nagyobb arányban kerülhettek be diákok.

A 2008-as évet kiemelném a többi év közül, ugyanis igaz, hogy 2005-höz képest csökkent a felvett diákok száma, azonban drasztikusan csökkent a jelentkezők száma is.

Viszont az ábra jól szemlélteti, hogy a 2008-ban jelentkezők 77,7 százalékát fel is vették valamelyik felsőoktatási intézménybe, ami nagyon nagy arány, mégis számszerűleg kevesebb, mint az azt megelőző néhány évé.

6. ábra: Egyetemek, főiskolák nappali tagozatára jelentkezők és felvettük száma

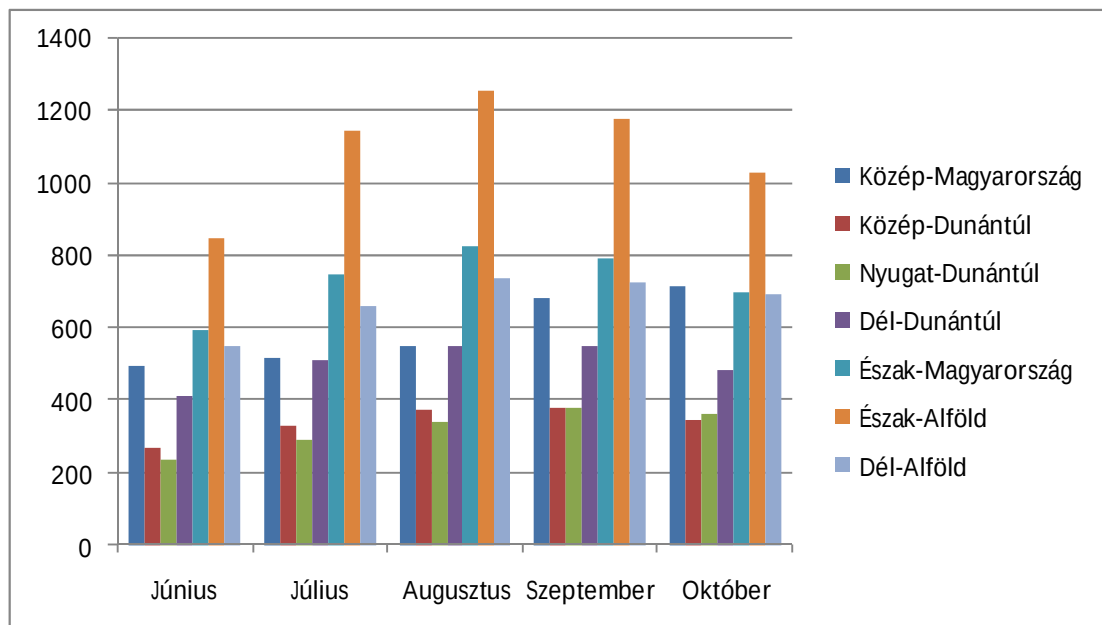
Forrás: Központi Statisztikai Hivatal, saját szerkesztés

A következő diagrammal pedig a nyilvántartott munkanélküli frissdiplomások régiónkénti eloszlását mutatom be a diplomaszerzés utáni hónapokban. Azért tartom fontosnak ezeknek a számadatoknak a megismerését, hogy tisztában lehessünk azzal, hogy az átlagos diplomázás utáni hónapokban mennyien nem tudnak még integrálódni a munkaerőpiacra. Azonban felhívnom a figyelmet arra, hogy a frissdiplomások sokszor nem is regisztráltatják magukat a Munkanélküli Központokban, hiszen ők semmilyen járulékot nem kaphatnak, általában akkor látogatnak el, amikor a Start kártyát szeretnék kiváltani.

Jól látszik a diagrammon a különböző régiónkénti eltérés. A legkiemelkedőbb az Észak-Alföldi régió, amihez Hajdú-Bihar megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye tartoznak, itt a legmagasabb a munkanélkülieknek a száma. Míg a nyilvántartott frissdiplomás munkanélküliek legalacsonyabb száma a Nyugat-Dunántúlt (Győr-Moson-Sopron, Zala, Vas megye) és a Közép-Dunántúlt (Komárom-Esztergom, Fejér, Veszprém megye) jellemzi, a két régió pár főben tér el

csak egymástól. A hónapok tekintetében az állapítható meg, hogy augusztusban regisztráltak majdnem minden megyében a legtöbben.

7. ábra: A nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma iskolai végzettség szerint régióként (2012)

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat fontosabb adatai 2012. Saját szerkesztés.

2.2 Önálló interjú kutatás

2.2.1 Konceptualizálás

Egy kutatás során a fogalmak egyértelműsítése elengedhetetlen, hogy mit értünk a használt fogalmak alatt, tehát konceptualizálni kell. A vizsgálat során a legtöbbször használt fogalmak a frissdiplomás, munkanélküli, átmeneti időszak. Munkanélkülinek azt tekintem, akinek nincs bejegyzett főállása, a fekete, vagy az alkalmi munkavállalás nem tartozik bele. A frissdiplomások fogalom közé veszem azokat az egyéneket is, akiknek nyelvvizsga hiányában nincs a kezükben a diplomájuk, azonban az abszolutóriumot megszerezték. Átmeneti időszaknak az államvizsga és a munkába állás első napja közötti intervallumot értem.

2.2.2 Mintavétel

A kutatásban kvalitatív kutatási módszert használtam, félig strukturált interjúkat készítettem. Azért választottam a kutatásnak ezt a formáját, mert jól kiegészíti a kvantitatív, számszerű adatokat, a kemény adatok mellé kaphatunk egy átfogó képet is az átmeneti időszakról. Ez egy felderítő kutatás, mert közelebbről szeretném megismerni az egyetem és munka világa közötti átmenetet, hogy egy fajta bepillantást kaphassunk ebből a frissdiplomásokat érintő időszakból. Az individualizálódott életszakasz miatt az elemzési egységeim az egyes emberek, nem pedig az interjúalanyok csoportja. A társadalomtudományokban az alapvető mintavétel a valószínűségi mintavétel a reprezentatív minták kiválasztására. Azonban sok kutatási helyzetben nem célravezető, vagy lehetetlen alkalmazni. (Babbie 2003:205) Az interjús kutatásomban a nem valószínűségi mintavétel egyik fajtáját, az egyszerűen elérhető alanyok féle, vagy másnéven a kényelmi mintavételt használtam. Az ilyenfajta kutatásoknak a reprezentativitás hiánya miatt a legnagyobb hátránya, hogy általánosítani nem lehet belőlük.

Azért választottam az interjú készítést, mert ez a kutatási forma lehetőséget ad a kérdezettekhez való alkalmazkodásra, a témában való elmélyülésre. Az interjú lényegében egy beszélgetés, ahol a kérdező meghatározza a beszélgetés irányvonalát, és végigköveti a kérdezett által felvetett témaköröket. (Babbie 2003:337) Félig strukturált interjúkat készítettem, előre megírt interjúvázlattal dolgoztam. Akkor használjuk az interjús kutatásnak ezt a formáját, amikor feltáró kutatást végzünk, keveset tudunk a témáról. Az előnye, hogy természetesebbnek tűnik a szituáció a kevesebb kérdés miatt, és könnyebben megismerhető az alanyok gondolkodási sémái. Az a hátránya az alacsonyabb standardizáltságnak, hogy így nehezebben összehasonlíthatóak az interjúk. Az interjúalanyok nyíltak és őszinték voltak, szívesen meséltek hosszasan erről az időszakról, minden jó, és rossz velejárójáról. Az interjúvázlat, és az interjújegyzék a függelékben található.

2.2.3 Kutatási körülmények

Az interjúalanyokat az előbbieknél megfelelően nem valószínűségi mintavétellel választottam ki, hanem kényelmi mintavételnek nevezett módszerrel. Az ismerőseimet kértem meg arra, hogy ajánljanak számomra a kritériumoknak megfelelő interjúalanyokat, lehetőleg olyat, akit nem ismerek, hogy ez ne torzíthassa az interjút.

Félig strukturált interjúkkal dolgoztam, próbáltam az interjúalanyok visszaemlékezésére hagyatkozni, nem ragaszkodtam az interjúvázlatban feltett kérdések sorrendjéhez.

Az interjúalanyok 23 és 29 év közötti fiatalok. 9 interjút készítettem körülbelül három hét alatt, és mindegyiket rögzítettem diktafonra. Mivel csak a Debreceni Egyetemen végzettekkel készítettem interjúkat, ezért próbáltam minél többféle karról, szakról, képzési szintről keresni személyeket. A Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar, Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar, Természettudományi és Technológiai Kar, Állam- és Jogtudományi Kar, Bölcsészettudományi Kar, és Informatikai Kar volt hallgatóit sikerült bevonnom a kutatásba, és mind másfajta szakokon végeztek ezeken az előbb felsorolt karokon. Öt alapképzést végzett, illetve négy mesterszakot végzett, vagy osztatlan képzésben részt vett fiatalot sikerül a kutatásba bevonnom. A fő kritérium az volt a mintába való bekerülésnek, hogy legalább három hónap teljen el az egyetem elvégzése, és a munkába állásuk között. Az időintervallumok tekintetében is sokszínű lett a paletta, a legrövidebb álláskereséssel eltöltött idő három, míg a leghosszabb 13 hónap volt.

HARMADIK FEJEZET: AZ ÖNÁLLÓ KUTATÁS EREDMÉNYEI

3.1 Általános tendenciák

Az előző fejezetben bemutatott statisztikai adatokat a következők hitelesen támasztják alá, és az interjúalanyok gondolataival, véleményével is megismekedhetünk a témákkal kapcsolatosan.

3.1.1 Meghosszabbodott képzés

A fiatalok iskolarendszerű képzésben való tartózkodásának ideje lényegesen megnyúlt, következésképpen későbbre tolódtak azok az életkori időpontok, amikor a fiatalok általában befejezik az iskolát. (Bauer-Szabó 2011:9) A munkanélküliség elkerülésének egyik stratégiája a képzési idő meghosszabbítása, minél több féle ismeret, és papír felhalmozása, azonban ezekben az esetekben nem ez a képzés megnyújtásának az oka.

Ami már az interjú kutatás közben szembeötlő volt, hogy az interjúalanyok kétharmada hosszabb idő alatt végezte el a képzését, mint azt tehette volna. Tehát a három éves alapképzést általában négy év alatt, az ötéves képzést pedig hat-hét év alatt végezték el a kutatásban részt vettek, ez alól három személy képez kivételt.

„7 év alatt végeztem, voltam kint egy évet passzívon, fél évet külföldön, tehát voltak csúszásaim...” (B.Dáviddal készített interjú, 29 éves)

A képzés meghosszabbodásának különféle okai voltak, például az Erasmus ösztöndíj elnyerése, főállású munka, tárgyak nem teljesítése miatti csúszás, passzíváltatás. Három főnél is fő indok volt a „betervezett csúszás”, tehát a krediteket a képzési időnél hosszabban osztották el. Ez az utóbbi, különös indok nélküli képzés meghosszabbítás jellemzője a posztadoleszcens fiataloknak, hiszen a munkaerőpiacra való kilépést késlelteti ezzel ok nélkül.

„...három éves volt a képzés, de csúsztam egy évet, de ez be volt tervezve, én alaphól így terveztem szépen nyugisan kellemesen nem rohanva nem idegeskedve annyira megcsinálni négy év alatt az egyetemet.” (N.Tamással készített interjú, 24 éves)

3.1.2 A nyelvvizsga hiánya

A kilenc interjúalany közül háromnak csak az abszolutóriuma volt meg a kérdezés időpontjában, ők nyelvvizsga hiányában nem kaphatták meg a diplomájukat hiába megszerezték a szakmai végzettségüket. Az egyik alanyt egyáltalán nem érdekelt, hogy nincs meg a diplomája, mert így is a szakmájában dolgozik, a másik kérdezett pedig abban reménykedik, hogy ha meg lesz a nyelvvizsgája akkor majd kap a szakmájában munkát. Akitől pedig a következő idézet származik ő úgy gondolta, hogy addig, amíg nincs a diplomája a kezében, addig nem fogják alkalmazni a szakmájában, ezért ő az átmeneti időszakban sikeres nyelvvizsgát tett.

„... csak ugye a rendőrségénél meg elvárják azt, hogy legyen diploma, csak sajnos hiába megvan az abszolutóriumról hogy hanyas lett, mindkettő ötös lett, a szakdoga is meg az államvizsga is, aztán most ez ugye hiába megvan maga a papír, kell ugye a diploma.” (K.Lillával készített interjú, 24 éves)

Természetesen vannak olyan képzések, ahol a nyelvvizsga hiánya szakmai felkészültséget jelent, azonban a többiben az esetek jelentős részében nem olyan fontos a nyelvvizsgáról szóló bizonyítvány, manapság inkább értékeli a nyelvtudást, mint az okmányokat. Ilyenek a bölcsészképzés nyelvi, vagy kereskedelmi szakok, azonban felmerül a kérdés, hogy vajon a munkáltatók ugyan olyan elbírálásban részesítik-e őket. A Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások 2010 kutatás adatai azt mutatják, hogy a diploma nélkül végzetek esetén nincs bennragadás, viszont hosszabb idő alatt tudnak elhelyezkedni. (Nándori 2010:200)

3.1.3 Képzés alatti munkavállalás

Az újszerű életvezetési stratégiák lehetővé teszik, hogy bizonyos felnőttkorra jellemző formák a fiataloknál is megjelenjenek, mint a képzés alatti munka. Régebben egyértelműen el lehetett dönteni, hogy ki az, aki még tanul, tehát nem dolgozik, és ki az, aki már nem tanul, viszont dolgozik. Napjainkban azonban összefonódik a nappali tagozatos hallgató és a részidős munkavállaló státusz. (Róbert 2002: 221) A felsőoktatási intézményben tanulók alapvetően három fajta módon csatlakozhatnak be a munkaerőpiacra, szakmai gyakorlat, fizetett munkaés önkéntes munka által.

Az interjúalanyokról általánosságban az is elmondható, hogy az egyetemi képzésük alatt dolgoztak. Az Ifjúság 2008 kutatás szerint a tanulmányok mellett végzett munka, különösen a rendszeres munka időben megkönnyíti a későbbi elhelyezkedést.

(Szabó-Bauer 2009:43) Illetve ezt az előző fejezetben a statisztikák alapján bemutattam, most nézzük meg egy gondolatot az egyik interjúalanytól.

„Tehát az, hogy eleve látták az önéletrajzomban, hogy leterhelhető vagyok, az fontos manapság az tuti. Meg hogy van munkatapasztalatom, nem úgy vagyok, hogy nagy arccal kijövök az egyetemről, hogy nekem diplomám van, hanem hogy tudom, hogy mi az, hogy munka. És ez sokat segített szerintem. Már csak az, ha interjúra behívtak, akkor figyelembe vették, hogy meg van a szakmai tapasztalatom, és nem ott vagyok, hogy pályakezdő, és semmi”. (Z. Pannával készített interjú, 25 éves)

A felsőoktatásban tanulók is tisztában vannak általában azzal, hogy a munkáltatók sok esetben szívesebben alkalmaznak olyat, akinek van szakmai, vagy munka tapasztalata, ez szinte alapkövetelménnyé vált. Azonban ez nem jelenti azt, hogy ezek a volt hallgatók, akik akár rendszeresen dolgoztak párhuzamosan a képzés mellett nem kerülhetnek bele ebbe az átmeneti időszakba, állapotba.

3.1.4 Álláskereséssel kapcsolatos élmények

Majdnem mindegyik interjúalanyunk volt már munkatapasztalata, mint ahogy azt az előzőekben is bemutattam, azonban mégis meglepetésszerűen érte őket a munka világának viszontagságai. Szinte mindegyikőjük beszámolt arról, hogy milyen rossz érzés volt az, hogy nem kapnak visszajelzéseket a munkáltatóktól.

„... én egy két hónapig úgy keltem fel, hogy na majd ma úgyis izé küldtem tegnap is rengeteget... egy válasz e-mail nem jött tehát annyi sem, hogy, hogy nem, mást választottak és várja az ember és nagyon pocsék tud lenni, hogy te azt hinnéd, hogy ha te letettél valamit, akkor ezt a másik oldal majd díjazza, de sajnos nem.” (K. Zsolttal készített interjú, 23 éves)

Egyrészt nehezen viselték azt, hogy tanultak, van egy megszerzett tudásuk, már valamit úgymond letettek az asztalra, és mégsem reagál rá az elvárásaiknak megfelelően a munkaerőpiac. Másrészt bántotta őket a tudat, hogy benyújtják a jelentkezéseiket egy egy állásra, és még csak visszautasító emailt sem kapnak.

„...jelentkeztem egy két helyre, ahonnan nem jeleztek vissza meg stb. és visszavetette a büszkeségem, hogy mi az, hogy nem kellek nekik.”(K. Ferenczel készített interjú, 29 éves)

Erre a helyzetre nincsenek felkészítve a frissen végzettek az intézmény, vagy család által. Alapvetően nincs benne a képzési idő alatt a gondolataikban, hogy ők is

válhatnak munkanélkülivé, így nem is tudnak felkészülni, vagy reálisan értékelni azt, hogy sok benyújtott pályázatra még válasz sem érkezik, a munkáltatók nem foglalkoznak jórészt azzal, hogy reflektáljanak a jelentkezésekre. Sok fiatalnak ezek a megrázkódtatások, a folyamatos kudarcélmények elveszik a kedvüket, elbizonytalanítják őket abban, hogy majd számukra megfelelő állást fognak valaha találni.

„És amikor, a legtöbb pályázatra igazából még a formanyomtatványt is lusták elküldeni, hogy köszi, de nem. És ugye vár az ember, aztán egy idő után jön az az érzés, hogy ennyit sem érek, hogy visszajelezzenek, vagy ennyire bunkó a világ. És ugye eleinte meg van az, hogy á, a hiba nem bennem van, bunkó a világ, és utána ez viszont fordul.” (Sz.Lászlóval készített interjú, 26 éves)

„Kiszórják azonnal az önéletrajzodat, kezdő gyerek nem is érdekel senkit, így ez is hátráltatott a munka keresésben mert nagyon kevés hely volt ahol pályakezdőkkel foglalkoztak volna, ez elszomorító egy kicsit, mert hogy legyen gyakorlata, szakmai tapasztalata ha egyetem után nem dolgozott még sehol, de nem veszik fel mert nem dolgozott még sehol. Hülyeség.” (N.Tamással készített interjú, 24 éves)

3.1.5 Felesleges regisztráció

A Munkaügyi Központhoz való hozzáállás, szinte az összes esetben negatív kicsengésű volt. Ez egy tömeges tapasztalat eredménye, ami hiábavalónak, feleslegesnek tartja a regisztrációt. A dolgozó fiatalok többsége a legnagyobb segítséget az ismerősöktől, rokonoktól kapta, a munkaügyi hivatalok csekély számú esetben tudnak megfelelő munkát ajánlani a frissen végzett diplomásoknak. Így az erre létrejött hivatalok, szervezetek mondhatni magukra hagyják ezeket a fiatalokat. (Bauer-Szabó 2011:128)

„Nem vagyok tájékoztatva arról egyáltalán, hogy miért kéne oda menjek. Tehát a munkanélküli központ az úgy az embernek az az, hogyha mit tudom én ilyen hobós munkákra elküldik őket stb. Tehát én nem.. úgy gondolom, hogy a komoly pozíciókat nem ott osztogatják, jó nyilván pályakezdőként nem is komoly pozícióra kell számítani, de azért vegyész diplomával nyilván nem olyan fizikai meg más munkákat keres az ember.” (B. Dáviddal készített interjú, 29 éves)

A legtöbbjük, aki nem regisztrál azt gondolja, hogy felesleges elmenni, kitölteni a papírokat, foglalkozni vele, időt szánni a procedúrára, hiszen úgy sem tudnak nekik állást ajánlani, és járulékra nem jogosultak.

„Az egy dolog, hogy a bátyám be volt regisztrálva, de semmi nem történt, az a legkevesebb. Én azért nem mentem el, mert én nem akartam ezt elhinni. Én úgy voltam vele, hogy micsoda? Úgyis lesz, mi, majd...” (K. Zsolttal készített interjú, 23 éves)

3.1.6 Menni, vagy maradni

Az eredeti interjúvázlatban ugyan nem volt benne a más városba, fővárosba való költözés a könnyebb elhelyezkedés érdekében, reményében, viszont az interjúalanyok maguktól is felhozták ezt az opciót, mint végső megoldást. Az egyik kérdezett ráadásul csak Budapesten talált magának munkát, így felköltözött. Azonban az általában elmondható, hogy ezt a lehetőséget csak pótmegoldásnak tekintik, mert a legtöbben itt Debrecenben szerettek volna elhelyezkedni, dolgozni, a legtöbbjük nem vágyik a fővárosba. Ráadásul ahhoz, hogy valaki ha már esetleg talált is munkát felköltözzön nagy anyagi beruházásokkal jár, illetve az előtte lévő utazás az állásinterjúkra is költséges, így az interjúalanyok közül csak páran kezelték Budapestet valódi lehetőségként a munkavállalás szempontjából.

„... elég sokszor felmentem Pestre, és ez így az összes pénzemet elvitte nagyjából. 3-4-5-ször felmentem ilyen állásinterjúkra, hát ugye már akkor diákigazolványom se volt, úgyhogy nem volt olcsó mulatság” (K.Ferencsel készített interjú, 29 éves)

A külföldi munkavállalással is hasonló a helyzet, két fiatal volt a kilenc közül az, aki komoly lépéseket is tett már ez irányba. Külföldi álláshirdetésekre jelentkeztek, de amíg ott nincs teljesen biztos állás, szállás, addig itthon mennek el dolgozni. A külföldi életet kevésbé utasították el mint Budapestet, azonban ezt csak tényleg utolsó megoldásként kezelték.

„Hát mert ott azért elég jó, meg úgy gondolom, meg úgy hallottam, hogy ott jobban van munkalehetőség, jobban fizetnek, csak hát az nem biztos hogy összejött volna, ez meg biztos hogy összejött. De egyébként volt tervbe, hogy bébiszitternek.” (F.Ákossal készített interjú, 24 éves)

3.2 Posztmodern életszakasz

3.2.1 Közös fedél

A kutatásomban a megkérdezettek mindegyike otthon lakott a szüleivel a tárgyalt időszakban, hiszen önálló kereset hiányában nincs is lehetőségük ebben az átmeneti periódusban külön költözni, egyedül fenntartani egy háztartást. Öten az egyetemi képzés alatt is a szüleikkel egy háztartásban éltek, mivel debreceniek voltak, így nekik a felnőtté válás ilyen formátuma még nem következett be addig az időpontig sem, így nekik nem okozott problémát az álláskeresési időszak alatt otthon lakni.

„Hát igazság szerint azzal nekem nem volt problémám én jól elvoltam otthon, akkor is mikor fiatalabb is voltam, és nyilván nem akartam világ életemben otthon maradni, de ez minden szempontból egy értelmes döntés volt. Annak nem lett volna értelme abszolút, hogy hülyeségből elköltözzek egy albérletbe. Főleg ugyan ebben a városban. Úgyhogy ezzel végül is nem volt problémám.” (K. Ferencsel készített interjú, 29 éves)

Viszont volt négy olyan interjú alanyom, akik már laktak önállóan, külön albérletben, és az egyetem befejezésekor visszaköltöztek a szülői házba. Ez nekik nem volt túl zökkenőmentes, hiszen a már megszokott, önálló életük után vissza kellett térniük a szülőkhöz. Konfliktusokról, gyerekként való bánásmódról számoltak be a kérdezettek, két interjúrészletet nem is kell tovább elemezni, olyan jól körülírják a helyzetüket.

„Hát ő, mondták, hogy csak visszajöttél, hogy izé, de hát vissza, hogy hát nem tudtál önálló lenni, de hát ez eltartott egy-két hétig, aztán megszokták. Azért nekik is jó volt, hogy visszajöttem, csak segíték.” (P. Zoltánnal készített interjú)

„...de már nem vágyok így vissza, meg én már hozzászoktam az önállósághoz és így bármennyire is szeretem őket, már így nem tudnék.” (K. Lillával készített interjú, 24 éves)

3.2.2 Anyagi függőség

A tárgyalt életszakaszban szintén az önálló kereset hiány miatt szinte kikerülhetetlen a szülőktől való anyagi függés, ha más tekintetben nem is, de abban biztos, hogy közös fedél alatt laknak a szülőkkel. Sokan számoltak be különböző kiegészítő, vagy idenymunkáról, amiből megpróbálták fedezni a saját, önálló kiadásait, gondolva itt telefonszámlára, szórakozásra. A megkérdezettek egy része ezt az anyagi függőséget

teljesen természetes helyzetként kezelte, semmiféle problémája nem volt vele, lássunk is rá egy idézetet az interjúkból.

„azért tudtam, hogy nem lehet így elősködni életem végéig, ezt tudtam, de amíg tudtak támogattak, de most már én támogatom őket, ha úgy adódik a helyzet” (N.Tamással készített interjú, 24 éves)

Ellenben másokat rosszul érintett, hogy még mindig a szüleik anyagi segítségére vannak szorulva mint tizenévesen, hogy már hiába elvégezték az egyetemet, tanultak több éven keresztül, és most mégis vissza kerülnek az eltartotti, gyerek státusba.

„Támogattak anyagilag, de rosszul voltam tőle. Én nem, nem, tehát most mit tudom én, én megvettem a cigimet, megittam este 2 sört, ettünk egy mirelit pizzát, tehát én nem voltam sokba, csak én nem így akartam élni.” (K. Zsolt)
„...már 18 éves korom óta én állok magamnak a dolgokat, ezért nagy visszaesés lett volna, hogy most anyutól folyamatosan kölcsön kérjek. Meg az, hogy most adjon pénzt, arról szó sem lehet. De a kölcsönkérés is megint más, mert visszaadom, de az is idegesített volna, hogy na, akkor mikor. Meg hát nem is így állunk anyagilag. Szóval ez így nagyon rossz volt.” (Z. Pannával készített interjú, 25 éves)

„Igazából megint csak ebben az általános rossz kedvben, maga a tudat, hogy egyszerűen rájuk vagyok még mindig utalva. Képtelen vagyok arra, hogy van egy kis jövedelemem, és legalább az alapvető szükségleteimet ellássam. Ha vennem kell valamit, legyen az egy cipő, vagy most elmennék este beülnék egy kávéra valakivel akkor is mennem kell kuncsorogni, mint 15 éves koromban, hogy anya lécci. Most már valamilyen szinten egy picit talán megalázónak is éreztem a helyzetet.” (Sz.Lászlóval készített interjú, 26 éves)

3.3 Megoldások

Az interjúalanyokat a mostani munkájuk, és az álláskereséssel eltöltött idő szempontjából két csoportra bontottam. Az egyik csoportba kerültek azok az interjúalanyok, akiknek alacsonyabb presztízssű munkája van, pályaelhagyók, a másik csoportba pedig azok, akik kivárták a számukra megfelelő állást, és a szakmájukban dolgoznak.

3.3.1. Pályaelhagyók

A pályaelhagyóknak három, négy hónap alatt sikerült állást találniuk, van közöttük olyan aki alapképzést végzett, és olyan is, akinek mesterképzéses diplomája van. A képzési területek változatosak, társadalomtudományi, agrár, illetve állam és jogtudományi diplomákkal váltak pályaelhagyókká az interjúalanyok a kutatásomban. A

pályakezdés jellegzetessége napjainkban, hogy az első foglalkozás nem kapcsolódik szorosan az egyetemen megszerzett tudáshoz, így már az első állásában pályaelhagyónak számít a fiatal. (Róbert 2002: 221)

A pályaelhagyás mögött számos ok létezhet, a kutatásban részt vettek általában nem tudtak elhelyezkedni a saját szakterületükön belül, viszont szükségük volt a pénzre, vagy már nagyon szerettek volna munkába állni. Olyan áron is, hogy alacsonyabb presztizsű munkát töltenek be, mint amelyet képzettségük szerint betölthetnének. A legtöbbször szerint ez csak átmeneti megoldás, és szeretnék a saját képzettségüknek megfelelően elhelyezkedni a későbbiekben, most is folyamatosan nézik az álláshirdetéseket.

„Már nem érdekelt semmi csak így tényleg csatolom izé írtam már az email-t, hogy kedves hölgyem/uram csatolva küldöm, mellékelve a fényképes önéletrajzom és így már minden volt, szóval csak sikerüljön valami.”(K. Lillával készített interjú, 24 éves)

„Tehát az, hogy én most otthon ülök, és akkor még 25 évesen is anyu fizesse nekem ezeket amikor már nem kellene semmit, ez így rossz. Tehát muszáj voltam mindenképpen állást keresni.” (Z. Pannával készített interjú, 25 éves)

Mivel alacsonyabb képzettséggel is betölthető állásuk van, ezért ezt valamilyen szinten kudarcként, és szégyenként élik meg, hogy nem sikerült a szakmájukban elhelyezkedni, a munkaerőpiacra csak ilyen formában tudnak belépni. A következő idézet egy hajnali kézbesítőtől származik, aki a Bölcsészettudományi Karon végzett osztatlan képzésben.

„Hát, ő szégyelltem is magam, mai napig is szégyellem. De legalább van munkám.” (P.Zoltánnal készített interjú, 28 éves)

3.3.2 Kivárák

A másik csoportba négy olyan alany kerül, akik egy fő kivételével minimum 9 hónapig kerestek munkát, azonban ahova felvették őket, az a szakmájukhoz illeszkedik. Ők azok, akik megtehették, hogy kivárák a számukra megfelelő munkát, nem adták be olyan munkahelyekre, amelyek középfokú végzettséggel is elvégezhetőek.

„...hogy ha már elvégeztem egy egyetemet diplomával, nem megyek el call centerezni, volt egy kicsi büszkeség is ilyen szinten, azért egy szintet meghúztam, hogy mit szeretnék, milyen szakmába szeretnék elkezdni dolgozni.” (N.Tamással készített interjú, 24 éves)

„Annyira azért nem volt rossz a helyzet anyagilag, hogy rá legyek szorulva arra, a 70.000 forintra. Nyilván jól jön, de azért ott nem tartottam. És így egy picit talán megalázónak tartottam volna, hogy kihasználják azt, amit megtanultam, amit, amiért én küzdöttem.” (Sz. Lászlóval készített interjú, 26 éves)

Őket a család is nagyban támogatta ebben, hiszen nem tudtak kereső tevékenységet folytatni hosszú hónapokon keresztül a diploma megszerzése után, így addig is a szülőknek kellett eltartani őket. Az átmenet nekik hosszabb volt, mint a többi frissdiplomásnak a kutatásban, azonban nekik sikerült a szakmájukban elhelyezkedni, még ha többet is kellett várni a megfelelő pozícióra.

„Ők is azt mondták, hogy ők sem azért tanítottak, hogy utána ne csináljam. Meg ugye nem elég, hogy kihasználnak, és valamilyen szinten magamból csinállok hülyét, de nyilván ha felvesz és mondjuk be is jelent, akkor köthet felmondási időhöz. És akkor viszont hiába kapok egy jó ajánlatot, ahova mehetnék azonnal, több mint valószínű, hogy ha betartatja velem a felmondási időt, akkor bukom a jó ajánlatot, és akkor ott vagyok ahol a part szakad.” (Sz.Lászlóval készített interjú, 26 éves)

3.4 Megélt élethelyzetek

Az interjúk folyamán kétfajta benyomásom volt arról, hogy miként élték meg az átmeneti helyzetet. Voltak, akik még egyetemistaként, gondtalanul, „úgyis lesz munkám valamikor” felfogással élték meg ezt a periódust, ellenben azokkal az interjúalanyokkal, akik számára ez egy borzalmas, lelkiileg megterhelő időszak volt.

Az összeségében elmondható, hogy az államvizsga utáni öröm, és jól megérdemelt pihenés fogalommal szinte mindenkinél találkoztam, még azoknál is, akik később kudarcként, pesszimistán fogták fel azt, hogy még nincs munkájuk, nem tudnak dolgozni.

„Augusztusban még nem is volt gond ezzel, nyár volt, úgy voltam vele, hogy ennyi pihenés nekem is jár, mert ugye hat évet végig húztam az egyetem mellett, egyetem, meg munka is, azért nem volt könnyű, úgyhogy úgy voltam vele, hogy lesz még egy utolsó nyaram, strand, meg buli, meg minden” (Z. Pannával készített interjú, 25 éves)

„Igazából úgy az elején nagyon jó volt, megkaptam december elején a diplomát, utána január közepéig úgy éreztem enyém a világ, nem erőltettem túl magam azzal, hogy munkát keressek” (Sz. Lászlóval készített interjú, 26 éves)

„... direkt arra szántam azt a pár hónapot, hogy filmezzek, játsszak meg kikapcsolódjak, a nagy hajtás után a pihenés jól esett” (N.Tamással készített interjú, 24 éves)

„És én utána csak pihentem, meg aludtam, meg aludtam. Hát nem is tudok emlékeket mondani, hogy mit csináltam abban a júniusban. Igazából ilyen sorozat meg film maratonokat...” (K. Lillával készített interjú, 24 éves)

„Az a baj, hogy megmondom őszintén, hogy az egész nyaram ivászzal telt, tehát meg zabálással is. Tök jó érzésem volt, jó volt letudni, meg hogy túl vagyok az egészen, ebben az elég sokan nagyon megfingattak minket” (B.Dáviddal készített interjú, 29 éves)

Voltak olyan interjúalanyok, akik meghosszabbodott egyetemi életként gondoltak az álláskereső időszakra, náluk a kezdeti öröm, és a viszonylagos gondtalanság érzet végigkísérte őket, pedig ők aránylag hosszabb idő után tudtak csak elhelyezkedni, 9- 13 hónap álláskereső után.

„Hát egyébként, mondom tehát én ezért ezt én még, hogy mondjam, azért még így belül diákként éltem meg ezt a munkanélküliséget.”(K.Ferencsel készített interjú, 29 éves)

„Semmi különös nem volt benne, hogy most munkanélküli vagyok, vagy sem, olyan volt mintha egyetemista lennék szerintem egyetemre sem kellett olyan hű de nagyon sokat bejárni a kötelező órákat letudtam és ennyi volt. Egész hetem szabad volt, úgyhogy nem sokba változott ez. Azt csináltam amit szerettem volna, semmilyen rossz érzés nincsen, hasonlított az egyetemi élethez, ha pihensz nem csinálsz semmit” (N. Tamással készített interjú, 24 éves)

Az interjúalanyok másik része azonban kudarcélményekkel teli, rossz közérzetű mindennapokról számoltak be.

„Most 15-16 évig van egy olyan rendszer az életedben, hogy amikor fordulópont jön az óvodától kezdve, akkor jön a következő, érted óvoda, általános iskola, középiskola és fel sem merül benned, hogy nincsen tovább. És amikor, ez így, hogy mondjam szépen, pofáncsap, az hogy nem jön a következő és rajtad múlik vagy nem rajtad múlik, egyéne válogatja. De egyszerűen nem jön. Azt hinnéd, hogy jó, elvégezted az egyetemet jön az élet. Az életet nem lehet elkezdeni pénz nélkül, most ez akármilyen szomorú.”(K. Zsoltal készített interjú, 23 éves)

„az hogy nem vettek fel nem igazán éltem meg nagy kudarcként, mert jó, majd összejön a következő, csak ahogy jöttek a visszautasítások, és teltek múltak a hetek átment egyre, és általános rosszkedvvé nőtte ki magát.” (Sz.Lászlóval készített interjú, 26 éves)

„Akkor szeptemberben jött a teljes holtpont, depresszió, és akkor azzal telt a napom, hogy felkeltem olyan 10-11 körül, és akkor álláskeresés, nekiálltam főzni valamit, kínlódtam, szenvedtem, tényleg nagyon rossz volt. Én olyan típus vagyok, hogy nem bírok egy helyben ülni, tehát mindig is dolgoztam életem alatt, mert nem tudtam volna a lyukas szabadidőmben mit csinálni”
(Z.Pannával készített interjú, 25 éves)

Az interjúrészletekkel színesített kutatási eredmények remélem mélyebb bepillantást adtak a fiatal diplomások munkanélküli állapotáról.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az elmúlt húsz évben a gazdaság, és a társadalom is jelentős szerkezetváltozásokon ment keresztül. Illetve az oktatási expanzió hatására már nem csak egyre többen járnak a felsőoktatási intézményekbe, hanem egyre több ideig is tartózkodnak ott a fiatalok, ezzel késleltetve a munkaerőpiacra való kilépést. Ezzel párhuzamosan pedig egyre nehezebb, és több időt vesz igénybe a munka világába való integrálódás a diplomázás után. Ezt az átmeneti időszak meghosszabbodása, és a pályaelhagyók egyre növekvő száma támasztja a legjobban alá. Sokan a képzésük után kénytelenek a pályaelhagyásra, arra, hogy a végzettségükhöz nem illeszkedő, vagy középfokú végzettséggel is betölthető munkakörökben dolgozzanak. Ezzel a középfokú végzettségűeket szorítják ki ezekből a munkakörökből. A különböző diplomával rendelkező interjú alanyok közül így kerülhetett ki hajnali kézbesítő, raktáros, és pénztáros. Magyarország esetében az átmenet kitolódásában még az is közrejátszik, hogy a végzettek egy része diploma nélkül lép ki a munkaerőpiacra, mert nem rendelkeznek a követelménynek megfelelő nyelvvizsgával. A munkaerőpiacra való egyre későbbi integrálódás azért is okozhat hosszú távon problémát, mert amíg nincs önálló keresetük a fiataloknak a szüleikre vannak utalva, és általában nem lépnek át a többi életszakaszba, tehát nem költöznek el, nem alapítanak családot. Ennek a későbbiekben demográfiai tünetei is lehetnek.

A végzettek átlagosan 3–4 hónap alatt helyezkednek el ma hazánkban. A Frissdiplomás 2011 kutatás adatai alapján elmondható, hogy az orvos- és egészségtudományi, informatikai, és gazdaságtudományi képzési terület diplomásai körében alacsonyabb a munkanélküliség, és a munkába állás átlagos ideje a többi képzési területénél. Ezzel szemben pedig az agrár, és művészet képzési terület diplomásainak a munkanélküliek aránya, és a munkába állás átlagos ideje az átlagosnál magasabb. Az interjúk kutatásommal szerettem volna színesebb, kiterjedtebb képet adni a frissdiplomás munkanélküliek mindennapjairól. Az interjúalanyok nagyon készségesek, és őszinték voltak. Mindannyian a Debreceni Egyetemen végeztek, de különböző képzési területekről, és képzési szintekről, a legfiatalabb interjúalany 23, míg a legidősebb 29 éves volt. Merőben eltérő életutakkal, családi hátterekkel, motivációkkal találkoztam, remélem a sokszínűségét az interjúknak sikerült visszaadnom az interjúból átvett idézetekkel. Az országos diplomás pályakövető

rendszer adataitól merőben nem tértek el a kutatásba bekerült fiatalok, azonban az interjúkutatás, és azon belül is a kényelmi mintavétel nem ad lehetőséget az általánosításra, ezért én nem is szeretnék messzemenő következtetéseket levonni.

Az a feltételezésem, hogy a Vaskovics László által felállított felnőttéskritériumnak nem felelnek meg ezek a fiatalok a munkanélküli időszakban beigazolódott. Nem tudtak önálló életet kialakítani a kereset hiányában, anyagi függőség alakult ki a szülőkkel szemben szinte minden esetben.

A tapasztalataim alapján elmondható, hogy a felsőoktatás és munka közötti átmeneti időszakot nem minden frissen végzett éli meg tragédiaként, azonban a magukra utaltság, és az eredménytelen próbálkozások, kudarcok azért rosszul érinti őket általában. A diplomázás utáni öröm, és elégedettség érzés heteken belül alább hagy, és ráeszmélnek a munkanélküli állapotukra. A családi háttér, és biztatás az élet ezen területén is nagyon befolyásoló tényező.

Remélem az önálló kutatás eredményei hasznosak lesznek a felsőoktatási intézmények hallgatóinak, és oktatóinak, vagy bárkinek akit érdekel a téma.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Babbie, Earl (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, Balassi Kiadó
- Bauer Béla – Szabó Andrea (szerk.) (2011): *Arctalan (?) nemzedék: Ifjúság 2000-2010*. Budapest, Nemzeti Család-és Szociálpolitika Intézet
- Bánfalvy Csaba (2003): *A munkanélküliség szociálpszichológiájáról*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Beck, Ulrich (2003): *A kockázat- társadalom: út egy másik modernitásba*. Budapest, Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság
- Becker, Gary S. (1975): *Human Capital*. Chicago, University of Chicago Press
- Du Bois- Reymond, Manuela (1998): „Nem akarom még elkötelezni magam”: A fiatalok életfelfogása. In (Gábor Kálmán – Jancsák Csaba szerk.): *Ifjúságszociológia*. Belverde Kiadó, Szeged, 2006. 279–297. oldal
- Fábrí István – Horváth Tamás – Kiss László – Nyerges Andrea (szerk.) (2008) : *Diplomás pályakövetés I. Hazai és nemzetközi tendenciák*. Budapest, Educatio Társadalmi Szolgáltató Kht. Országos Felsőoktatási Információs Központ (OFIK)
- Galasi Péter (2002): Fiatal diplomások a munkaerőpiacon a tömegesedés időszakában. In: Educatio 2002/II. szám. 227–236. oldal
- Gábor Kálmán-Molnár Péter (1992): Az ifjúsági kultúra korszakváltása. In (Gábor Kálmán szerk.): *Civilizációs korszakváltás és ifjúság*. Szeged, Miniszterelnöki Hivatal Ifjúsági Koordinációs Titkársága 1993. 159–168. oldal
- Gábor Kálmán (2004): Globalizáció és ifjúsági korszakváltás. In (Gábor Kálmán – Jancsák Csaba szerk.): *Ifjúsági korszakváltás*. Belvedere Kiadó, Szeged, 2004. 28–72. oldal
- Gábor Kálmán – Jancsák Csaba (szerk.) (2006): *Ifjúságszociológia: szemelvények*. Szeged, Belverde Meridionale
- Gáti Annamária (2010): Társadalmi háttér és mobilitás. In (Garái Orsolya – Horváth Tamás – Kiss László – Szép Lilla – Veroszta Zsuzsanna szerk.): *Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások 2010*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, Budapest, 2010. 155–176. oldal
- Kabai Imre – Wölcz Judit – Winkler Mónika – Béki Orsolya – Tóth Gábor (szerk.) (2007): *Mi lesz velünk a diploma után? A ZSKF hallgatói által végzett vizsgálat*

öt felsőoktatási intézmény friss diplomásai körében. Diákkötet. Zsigmond Király Főiskola. Budapest, ZSKF TKK Könyvek

Kabai Imre: A magyar egyetemisták és főiskolások életútja, élettervei 2004-ben. In (Somlai Péter szerk.): *Új ifjúság.* Napvilág Kiadó, Budapest, 2007. 110–154. oldal

Kabai Imre (2009): *Hogyan alakul a diplomások életútja?* Budapest, L'Harmattan Kiadó

Kertesi Gábor – Köllő János (2006): *Felsőoktatási expanzió, „diplomás munkanélküliség” és a diplomák piaci értéke.* In Közgazdasági Szemle. LIII.évf. 2006 március. 201–225. oldal

Nándori Emese (2010): Átmenet a felsőoktatásból a munkaerőpiacra. In (Garai Orsolya – Horváth Tamás – Kiss László – Szép Lilla – Veroszta Zsuzsanna szerk.): *Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások 2010.* Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, Budapest, 2010. 193–202. oldal

Róbert Péter (2002): Átmenet az iskolából a munkaerőpiacra. In (Kolosi Tamás – Tóth István György – Vukovich György szerk.): *Társadalmi riport 2002.* Budapest, TÁRKI. 220–232. oldal

Somlai Péter (szerk.) (2007): *Új ifjúság.* Budapest, Napvilág Kiadó

Somlai Péter (2007): A posztadoleszcensek kora. In (Somlai Péter szerk.): *Új ifjúság.* Budapest, Napvilág Kiadó 2007. 9–44. oldal

Szabó Andrea – Bauer Béla (szerk.) (2009): *Ifjúság 2008: gyorsjelentés.* Budapest, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet.

Tóth Olga (2007): Fiatalok párkapcsolatai történelmi háttérrel. In (Somlai Péter szerk.): *Új ifjúság.* Budapest, Napvilág Kiadó 81–108. oldal

Vaskovics László: A posztadoleszcencia szociológiai elmélete. In *Szociológiai Szemle* 2010/4 szám

Veroszta Zsuzsanna (2010): A munkaerő-piaci sikeresség dimenziói frissdiplomások körében. In (Garai Orsolya – Horváth Tamás – Kiss László – Szép Lilla – Veroszta Zsuzsanna szerk.): *Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások 2010.* Budapest, Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály 11–36. oldal

Veroszta Zsuzsanna (2012): *Frissdiplomások 2011. Kutatási zárótanulmány.* Budapest, Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály

Zinnecker, Jürgen (1992): Gyermekkor, ifjúság és szociokulturális változások a Német Szövetségi Köztársaságban. In (Gábor Kálmán szerk.): *Civilizációs korszakváltás és*

ifjúság. Szeged, Miniszterelnöki Hivatal Ifjúsági Koordinációs Titkársága. 1990. 29–46.
oldal

<http://www.afsz.hu/> Utolsó letöltés: 2013.01.02.

<http://koztar.hu/> Utolsó letöltés: 2013.01.02.

<http://www.ksh.hu/> Utolsó letöltés: 2013.01.02.

1. FÜGGELÉK: INTERJÚVÁZLAT

Hova jártál egyetemre?

Milyen szakon tanultál?

Mennyire szeretted ezt a szakot?

Mikor végeztél az egyetemen?

Kerestél már a képzés alatt is munkát?

Dolgoztál a képzésed alatt?

Mesélj kérlek arról az időszakról, amikor munkát kerestél.

- Munkaügyi központban jártál? Regisztráltattad magad?
- Voltak hasonló cipőben járó ismerőseid?
- Jártál szórakozni?
- Hol laktál?
- Volt kiegészítő kereseted?
- Szüleidtől kaptál anyagi támogatást?
- Mennyire kérted a szüleid segítségét a fontosabb döntéseknél?
- Hogyan érezted magad?
- Milyen munkanélküliséggel kapcsolatos élményeid voltak még?
- Mennyi ideig voltál munkanélküli?
- Végül hogyan sikerült munkába állni?

2. FÜGGELÉK: INTERJÚ JEGYZÉK

1. B. Dávid, 29 éves, szakvegyész, szakfordító. Jelenleg vadásztat a családi vállalkozásban, három munkanélküli hónap után.
2. F. Ákos 24 éves, kertészmérnök alapképzésen végzett, 3 hónapot volt munkanélküli, jelenleg raktárosként, eladóként dolgozik.
3. K. Ferenc 29 éves, osztatlan képzésben programtervező matematikusként végzett, 9 hónapig volt munkanélküli, azóta back-end fejlesztő Budapesten.
4. K. Lilla 24 éves, igazgatásszervező alapszakon végzett, 4,5 hónapot volt munka nélkül, most irodai munkája van.
5. K. Zsolt 23 éves, kommunikáció alapszakon végzett, három hónapot volt munka nélkül, azóta egy kft-nél terjesztési osztály menedzser.
6. N. Tamás 24 éves, programtervező alapszakon végzett, több mint egy évig volt munkanélküli, most programozóként dolgozik.
7. P. Zoltán, 28 éves, szociológia szakon végzett még az osztatlan képzésben, azóta hajnali kézbesítő.
8. Sz. László 26 éves, informatikus agrármérnök alapszakon végzett, 10 hónapig volt munkanélküli, most help deskes egy multinacionális vállalatnál.
9. Z. Panna 25 éves, közigazgatási mesterszakon végzett, négy hónapig volt munkanélküli, jelenleg pénztáros egy étteremben.